

ŠALČININKŲ R. EIŠIŠKIŲ LOPŠELIS-DARŽELIS "ŽIBURĖLIS"

Ikimokyklinio ugdymo programa

Ikimokyklinuko ABC

Eišiškės, 2017

PROGRAMĄ PARENGĖ:

Galina Bučinskaja

Aksana Voiničienė

Justyna Lukaševič

Loreta Sliževska

Inga Brazovskaja

Dorota Verseckienė

Diana Gotovecka

TURINYS

1. Ikimokyklinio ugdymo programos bendrosios nuostatos.....	4
2. Ikimokyklinio ugdymo tikslas.....	8
3. Ikimokyklinio ugdymo uždaviniai.....	8
4. Ikimokyklinio ugdymo principai.....	9
5. Ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas.....	11
5.1. Ankstyvojo amžiaus ugdymo turinys.....	11
5.2. Ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymo metodai, būdai ir priemonės.....	14
6. Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymas.....	16
6.1. Socialinė kompetencija.....	16
6.1.1. Ugdymo metodai, būdai ir priemonės.....	18
6.2. Sveikatos saugojimo ir stiprinimo kompetencija.....	19
6.2.1. Ugdymo metodai, būdai ir priemonės.....	20
6.3. Pažinimo kompetencija.....	22
6.3.1. Ugdymo metodai, būdai ir priemonės.....	23
6.4. Komunikacinė kompetencija.....	25
6.4.1. Ugdymo metodai, būdai ir priemonės.....	27
6.5. Meninė kompetencija.....	29
6.5.1. Ugdymo metodai, būdai ir priemonės.....	31
7. Ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas.....	32
7.1. Vaiko ugdimosi pasiekimų bei pažangos vertinimo lentelė.....	34
8. Literatūra.....	35

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS BENDROSIOS NUOSTATOS

- Šalčininkų r. Eišiškių lopšelis - darželis "Žiburėlis" savo veiklą grindžia Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymu, Jungtinių tautų Vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Švietimo ir mokslo ministerijos norminiais aktais, Ikimokyklinių įstaigų įrengimų sanitarijos ir higienos taisyklėmis ir normomis, Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos sprendimais, Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymais ir kitais teisės aktais, darželio vidaus darbo tvarkos taisyklėmis.
- Šalčininkų r. Eišiškių lopšelis - darželis "Žiburėlis" įsteigtas ir veikia nuo 1945 m., tai nesiekianti pelno Šalčininkų rajono savivaldybės institucija. Įstaiga įsikūrusi adresu: Ažuolų g. 1., Eišiškės, LT17174, Šalčininkų r., kontaktiniai duomenys: tel., faks. 8 (380) 56 369, 8 (380) 44 657, el. p. eisiskes.ziburelis@gmail.com, sukurtas internetinės svetainės puslapis: www.eisiskiu-darzelis.lt
- "Žiburėlis" tai bendro tipo lopšelis - darželis, teikiantis ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugas, penkias dienas per savaitę. Ugdymo forma: dieninė, įstaigos darbo trukmė 10 val., t.y. nuo 7.00 iki 17.00. Vaikai ugdomi lietuvių ir lenkų kalbomis.
- Lopšelį – darželį lanko vaikai nuo vienerių iki septynerių metų. Grupės sudaromos, atsižvelgiant į vaikų amžių. Trys grupės dirba lietuvių kalba, šešios – lenkų. Darželyje veikia 3 lopšelio, 4 darželio ir 2 priešmokyklinio amžiaus grupės. Lopšelį – darželį lanko daugiausia lenkų arba mišriųjų šeimų vaikai.
- Įstaigoje dirba darni, kūrybinga komanda, kuri aktyviai tobulina ugdymo proceso kokybę taikant inovacijas, modernius ugdymo metodus, kuria palankią ugdomąją aplinką, sprendžia problemas ir taiko įvairias technologijas vaikų ugdymui. Lopšelyje – darželyje tenkinami vaikų emociniai, pažinimo, meninės raiškos, komunikavimo, socialiniai, sveikatinimosi poreikiai. Mokytojai geba pagrįsti savo veiklą, ją sisteminti ir skleisti pozityviąją darbo patirtį. Visos specialistės su aukštuoju arba aukštesnioju išsilavinimu, dauguma apsiginusios vyresniosios auklėtojos (mokytojos) kvalifikacinę kategoriją. Grupės pedagogės bendradarbiauja tarpusavyje: drauge rengia ugdomosios veiklos planus, integruoja veiklas, rengia projektus, parodas, šventes, išvykas, kūrybiškai derina ugdymo metodus, pasitelkia komandinį, grupinį darbą, nuolat tobulina savo

kompetencijas, kūrybingai organizuoja įvairius renginius, į kuriuos kviečiami tėveliai ir lopšelio - darželio bendruomenės nariai. Taip pat turime savitas tradicines šventes, renginius ir švenčiame kalendorines šventes. Lopšelyje - darželyje organizuojama aktyvi sportinė veikla ir vykdomi sveikatos stiprinimo projektai. Ugdymo procesas orientuojamas į vaiką, jo prigimtinių poreikių tenkinimą, vaiką kaip aktyvų dalyvį, galintį tenkinti saviraiškos poreikius. Darželyje dirba meninio ugdymo mokytoja, lietuvių kalbos mokytoja kuri moko valstybinės kalbos vaikus lenkų grupėse. Lopšelyje – darželyje teikiama profesionali, savalaikė logopedo pagalba vaikams, turintiems kalbos ir komunikacijos sutrikimų. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistas didelį dėmesį skiria vaikų sveikatinimui ir fiziniam aktyvumui, taisyklingos laikysenos formavimui, plokščiapėdystės profilaktikai ir korekcijai.

- Eišiškės – pasienio su Baltarusija miestas. Tai įtakoja gyventojų kalbą, šeimų tradicijas bei kultūrą. Miestas turi savo tradicijas, kurios puikiai atspindi jo geografinės padėties savitumą. Kasmet mieste vyksta Kaziuko mugė, miesto šventė "Gegužinė", šventės vaikams. Mus supa gražūs Dzūkijos miškai, kurie daugumai gyventojų tapo pragyvenimo šaltiniu, poilsio vieta bei pasididžiavimo objektu. Miesto geografinė padėtis, gyventojų kultūros lygis ir ekonominė būklė įtakojo mūsų darželio ugdymo krypties pasirinkimą – ekologinį aplinkosauginį ugdymą.
- Šalčininkų r. Eišiškių lopšelis - darželis „Žiburėlis“ įsikūręs gražiame, ramiame miesto kampelyje. Įstaigos kiemas yra medžių, krūmų ir kitos žalumos apsuptyje, aplinką puošia gėlės bei lopšelio - darželio bendruomenės pagrindu sukurta savita aplinka. Čia ir rudens spalvos ir pavasario žaluma, ir natūralus paukščio čiulbesys. Įstaigos vaikai daug laiko praleidžia lauke. Vienas svarbiausių uždavinių – sukurti sąlygas, kad judėjimas būtų kuo įvairesnis ir sudaryti galimybę vaikams kieme rinktis veiklą: sportuoti, ilsėtis, žaisti. Todėl lopšelio - darželio kieme sukurtos įvairios žaidimų aikštelės. „Žiburėlis“ tai vienintelė Eišiškių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaiga, atspindinti jo savitumą, teikianti vaikų ugdymo pagalbą šeimai. Ši įstaiga tapo tėvams, miesto bendruomenei kultūriniu centru, ugdymo veikloje vadovaujamas tėvų poreikiais ir lūkesčiais. Apibendrinus informaciją, gautą bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais būdu, išryškėjo, jog tėvams svarbiausia, kad vaikai aktyviai ugdytųsi saugioje aplinkoje, pasitikėtų savimi, būtų gerai paruošiami mokymuisi mokykloje, mokomi bendrauti lietuvių ir lenkų kalbomis.

- Lopšelio - darželio "Žiburėlis" ikimokyklinio ugdymo programa siekiama tenkinti pagrindinius 1 – 6 metų vaiko poreikius: saugumo, sveikatos, judėjimo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos. Siūlo įvairovę metodų ir būdų. Garantuoja vaikams galimybę rinktis veiklą pagal interesus, poreikius, interesų bei poreikių plėtojimąsi ir naujų atradimų, konkrečiam amžiaus tarpsniui svarbių vaiko gebėjimų nuoseklų ugdymą(si) ir saugius, turiningus, džiugius, kūrybiškus ikimokyklineius metus saugioje, jaukioje aplinkoje.
- Pagrindinis ikimokyklinio amžiaus vaiko gyvenimo ir ugdymosi būdas yra žaidimas. Todėl darželyje sukurta aplinka tyrinėjimams, eksperimentams ir stebėjimams. Turtinga aplinka, ugdymo priemonės: gaublys, žemėlapiai, įvairios enciklopedijos, gyvūnų ir augalų nuotraukos, įvairi gamtinė medžiaga, didinamieji stiklai, veidrodėliai, kompasas, termometras, piltuvėliai, liniuotės ir kt. skatina vaikus tyrinėti, eksperimentuoti.
- Darželis nuo 1994 metų dirbo pagal „Geros pradžios“ projektą, pritaikydamas jo principus ir metodiką, vadovavosi nacionaline programa „Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams“. Darželyje vaikams sudaromos sąlygos rinktis veiklą, atsižvelgiama į vaiko išsivystymo lygį, jo poreikius, gebėjimus, kuriama saugi, ugdymą skatinanti aplinka. Planuojama ugdomoji veikla ir organizuojama pagalba vaikui yra pagrįsta individualizavimo, humaniškumo, racionalumo ir partnerystės su šeima principais. To pasėkoje išryškėja pagrindinė ugdymo paskirtis – ugdyti aktyvų ir sąmoningą savo šalies ir pasaulio pilietį, mokantį mąstyti, spręsti problemas, mokytis ir mokėti pasinaudoti savo žiniomis.
- Įstaiga dalyvauja tarptautinėje ankstyvosios prevencijos programoje „Zipio draugai“, kuri skirta 5–7 metų vaikams. Ši programa siekia pagerinti emocinę vaikų savijautą, padeda jiems įgyti socialinių ir emocinių sunkumų įveikimo gebėjimų.
- Siekiant labiau integruoti vaikų saviraišką į visą ugdymo(si) procesą ir didinant pedagogų bei šeimos indėlį į vaiko ugdymą, naudojame Reggio Emilia ugdymo programos elementus. Reggio Emilia sistemoje ypač daug dėmesio skiriama gamtai, jos pažinimui visais jutimais. Vaikai stebi gamtos spalvų žaismę, gyvūnų judėjimą, dalindamiesi savo įspūdžiais su kitais, diskutuodami apie netikėtus atradimus ir kt. Tyrinėjimai padeda vaikams įgyti individualios patirties bei išreikšti save įvairiais būdais. Reggio Emilia

ugdymo metodo priemonių - šviesos stalas. Leidžiame vaikams pažinti pasaulį tinkamiausiu jų amžiui būdu – jaučiant, liečiant, tyrinėjant ir mėgdžiodami.

- Šalčininkų r. Eišiškių lopšelyje - darželyje parengta sveikatos stiprinimo programa "Sveikatos žiburėlis". Vaikų sveikatinimas vyksta šiomis kryptimis: sveikos aplinkos kūrimas, gamtosauginių įgūdžių ir įpročių ugdymas, asmens higienos įgūdžių ir saugios gyvensenos ugdymas, grūdinimas ir fizinio aktyvumo optimizavimas, ankstyvoji žalingų įpročių prevencija, sveikos mitybos pradmenų formavimas. Taip pat vykdoma sveikatos įgūdžių ugdymo projektą „Sveikatiada“. Rengiame ugdytiniams išradingas ir įdomias veiklas. Skatiname visą bendruomenę dalyvauti įvairiuose renginiuose, ugdyti įpročius gyventi sveikai, nuolat judėti ir mankštintis.
- Vaiko gerovės komisija (VGK), veikianti pagal Šalčininkų r. Eišiškių lopšelio-darželio "Žiburėlis" direktoriaus 2011 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. V1-20 patvirtintą „Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašą“, sprendžia vaikų specialiojo ugdymo(si) poreikių pradinį įvertinimą, jų siuntimą į pedagoginę psichologinę tarnybą, ugdymo organizavimą ir ugdymo turinio klausimus.
- Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu, abipuse pagarba bei dėmesiu. Tėvai yra nuolatiniai pagalbininkai ugdymo procese bei ugdomosios aplinkos kūrime, palaiko tradicijų puoselėjimą, vaikų sveikatos stiprinimą, aktyviai dalyvauja tradicinėse ir netradicinėse šventėse, parodose, projektuose pritaria vaikų ir pedagogų iniciatyvai. Tėvai (globėjai) yra visaverčiai ugdymo proceso dalyviai. Bendravimo su šeima formos: individualūs pokalbiai, konsultacijos, skelbimai tėvų lentoje, susirašinėjimas, elektroninis paštas, grupės/įstaigos susirinkimai, renginiai, ekskursijos, projektai, tradicinės šventės, vaiko vertinimo aplankai, vaikų (šeimų) kūrybinių darbų parodėlės, padėkos (raštu), įstaigos internetinė svetainė, tėvų apklausos, teminiai lankstinukai.
- Šalčininkų r. Eišiškių lopšelis - darželis "Žiburėlis" – įstaiga atvira visuomenei. Bendradarbiauja su ikimokyklinio ugdymo įstaigomis, bendrojo lavinimo mokyklomis, švietimo, sveikatos priežiūros, sporto, teisėsaugos, vaiko teisių ir kitomis institucijomis.

IKIMOKYKLINIO UGDYMO TIKSLAS

Atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninius, socialinius, pažintinius poreikius.

IKIMOKYKLINIO UGDYMO UŽDAVINIAI

- Kurti saugią ir palankią aplinką, sudaryti sąlygas, padedančias vaikams lengviau adaptuotis darželyje, skatinančias patenkinti vaikų judėjimo poreikį, garantuojančias saugumą, higieninių įgūdžių formavimą, ugdančias atsakomybės jausmą už savo ir aplinkinių fizinę bei psichinę sveikatą.
- Užtikrinti vaikams ugdymo turinį, skatinantį vaiką būti kūrybingam, nebijoti pokyčių, gebėti rinktis, matyti sunkumus ir mokėti juos įveikti, gebėti tyrinėti ir mąstyti, suvokti savo gebėjimus, mokėti sutelkti valią, jėgas, ištvėrmę.
- Stiprinti vaikų ryšį su supančia juos tikrove, ugdyti susidomėjimą ir pagarbą savo miestui, daugiatautei bendruomenei, skatinti domėtis jos tradicijomis, kalba, kultūra, papročiais per bendravimą, stebėjimą, meninę ir kūrybinę veiklą.
- Sudaryti tikrovišką gyvenimą atspindinčią aplinką, skatinančią vaikų kalbinį aktyvumą, norą dalintis įspūdžiais ir mintimis, diskutuoti, klausinėti, domėtis knygomis, klausytis ir gerėtis žodžių skambesiu. Ugdyti gimtosios lietuvių ir lenkų kalbos įgūdžius.
- Suteikti vaikams galimybę susipažinti su bendruomenės kultūra, meno bei liaudies verslų kūriniais, duoti laisvę eksperimentuoti, daryti atradimus, tikrinti idėjas, reikšti nuotaiką, jausmus, mintis per spalvą, garsą, formą, judesį, ritmą.
- Skatinti vaikų domėjimąsi gamta, ugdyti norą ją globoti, puoselėti, saugoti, puošti, tvarkyti. Formuoti elementarius aplinkotyros ir aplinkosaugos įgūdžius, norą dirbti, palaikyti tvarką.

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Demokratiškumo principas. Demokratiškumo principas apima daugybę realiųjų: auklėtojos turi daugiau laisvės pasirinkti metodus, būdus ir ugdymo technologijas. Tėvų, auklėtojų ir vaikų santykius stengiamasi daryti artimesnius ir asmeniškesnius. Vaikai skatinami būti aktyviais, savarankiškais, pasitikinčiais savimi ir suaugusiais. Darželyje yra sudaromos sąlygos ugdyti individualius gebėjimus gabiems ir talentingiems vaikams, įvairių tautybių vaikams ugdytis gimtąją kalbą, vaikai su negalia integruojami į bendras grupes.

Humaniškumo principas. Šis principas reiškia vaiko pripažinimą kaip nepakartojamą asmenybę. Sudaromos sąlygos šios unikalios asmenybės sklaidai ir harmoningam vystimuisi, įvairių vaiko galių plėtojimuisi. Atsižvelgiama į vaiko poreikius ir galimybes, gerbiama jo nuomonė, pripažįstamos vaiko teisės, savarankiškumas, išskirtinumas, vidinio pasaulio nepriklausomybė.

Individualizavimo principas. Remiantis šiuo principu ugdymo procesas organizuojamas taip, kad sužadintų kiekvieno vaiko įgimtą smalsumą, skatintų patirties kaupimą, padėtų rasti vaiką tenkinančius atsakymus į įvairias problemas. Į asmenybės sklaidą skatinančią ugdymo programą įtraukiama tokia veikla, kuri remiasi vaikų pomėgiais, pažinimo lygiu ir socialine bei emocine raida. Vaikai ugdomi įvairius gebėjimus, mokosi savarankiškai įveikti sunkumus.

Tęstinumo principas. Ikimokyklinio ugdymo programos turinys, ugdymo kryptys ir principai suderinti su ankstyvojo amžiaus programos turiniu ir jau įgyta vaikų patirtimi. Taip siekiama vaiko darnumo, laipsniškumo pereinant nuo ugdymo šeimoje prie ugdymo lopšelyje, vėliau darželio grupėje ir priešmokyklinio amžiaus grupėje. Ankstyvojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programos sudaro yra sąlyga vaiko visapusiškam vystimuisi. Bendradarbiaujama su šeima, palaikomi santykiai su buvusiu ir busimu pedagogu.

Partnerystės su šeima principas. Šeima yra pirmas vaiko mokytojas ir pagrindinis jo ugdytojas. Programa remiasi nuostata, kad šeimos dalyvavimas yra svarbi sąlyga stiprinant ir gerinant vaikų ugdymo kokybę darželyje, atsižvelgiant į namuose įdiegtus pomėgius bei žinias. Šeimos dalyvavimas ugdymo procese padeda įveikti stresą vaiko adaptacijos metu, tėvai nuolat informuojami apie vaiko pažangą, auklėtojos darbo metodus, programos ypatumus. Auklėtojos kartu su tėvais gali spręsti rūpesčius keliančius klausimus, užtikrinti ugdymo šeimoje tęstinumą, išsiaiškinti, ko šeima tikisi iš vaiko, auklėtojos ir darželio.

Integracijos į šalies kultūrą principas. Tėvystės gamta, susiliejęsi su tautos sukurta socialine ir kultūros aplinka, senovės tradicijos ir papročiai padeda supažindinti vaikus su savo tautos ir pasaulio kultūra, nepamiršti tautos šaknų. Ugdymu siekiama perduoti vaikams darną su ta aplinka, dorovės normas, ekologinės ir sveikos gyvensenos principus.

ANKSTYVOJO AMŽIAUS VAIKŲ UGDYMAS

ANKSTYVOJO AMŽIAUS UGDYMO TURINYS

Veiklos sritis	Vaiko veiksenos
<p>➤ Pažinimas ir kalba</p>	<p>Pašauktas vardu vaikas atsisuka arba atsiliepia. Pradedą save vadinti vardu arba kalba apie save trečiuoju asmeniu, parodo save ir kitus pirštu, pradeda atpažinti save ir artimuosius nuotraukose, žaidžia ir atpažįsta save nuotraukose. Bando parodyti ir pavadinti savo kūno dalis, bando piešti žmogų. Pradedą vartoti “aš”, “mano”, “man”, vertinti savo ir kitų elgesį. Pratinasi pasisveikinti, atsisveikinti, padėkoti ir paprašyti. Pasako kas jis – berniukas ar mergaitė, bando išvardyti kai kuriuos berniukų ir mergaičių skirtumus. Dalijasi žaislais, žaidžia vienas šalia kito, skiria savo ir kitų žaislus ir daiktus. Atpažįsta ir išreiškia mimika įvairias emocijas, daro grimasas. Bando išreikšti save veiksmu, judesiu, piešiniu, didžiuojasi savo kūryba, rodo suaugusiam, tikisi pagyrimo, pritarimo. Mėgdžioja gyvūnų judesius, garsus. Supranta žodžius, pavadinančius daiktus, gyvų būtybių veiksmus (miega, valgo, skrenda ir t.t.), ryškius daiktų požymius (didelis, mažas ir t.t.). Suranda nurodytus daiktus ir atpažįsta juos paveikslėliuose. Deklamuoja trumpus eilėraščius, klausosi skaitomų, sekamų, dainuojamų kūrinių. Pasako, ką nupiešė, ką padarė. Susipažįsta ir mokosi pavadinti pagrindines spalvas. Stengiasi išsakyti savo</p>

	<p>norus, smalsauja ir užduoda klausimus. Mokosi pavadinti ir apibūdinti indus, baldus, žaislus, augalus, daržoves, gyvūnus, paukščius ir jų jauniklius. Pradedama vartoti sąvokas “vienas” ir “daug”, grupuoti daiktus pagal požymius (spalvą, dydį, formą).</p>
<p>➤ Judėjimas</p>	<p>Vaikščiodamas, bėgiodamas mokosi įveikti kai kurias kliūtis, perlipti per lazdą, slenkstį, lipti ant kalniuko, lipti laiptais pristatomu žingsniu, mesti ir ridenti kamuolį. Bando lipti ant smulkių daiktų, eiti atbulas, užsimerkęs, spraudžiasi tarp baldų. Skatinamas, pagal muziką ir be jos, trepsi kojomis, ploja rankomis, pašoka, mėgdžioja meškiuko, šuniuko, katytės, zuikučio ir kitų ėjimą, stengiasi keisti ėjimo ritmą ir kryptį. Juda kai groja muzika, mokosi važinėti triratuku, stumdo mašinėles, vežimėlį, traukia mašinėlę ir kitus žaislus. Bando eiti susikibę rankomis ir vienas paskui kitą. Žaidžia su pedagogu slėpynes ir kitus judriuosius žaidimus.</p>
<p>➤ Smulkioji motorika</p>	<p>Bando atsisukti ir užsukti stambius varžtus, išardyti ir sudėti į vieną kaladėles, piramides, stengiasi kaišioti daiktus į atitinkamas dėžučių angas, parinkti įvairių formų ir dydžių dėžutėms dangtelius. Pradedama statyti pilis, kasa tunelius smėlyje, stengiasi suverti rutuliukus ant virvutės, dėlioja stambias mozaikas ir kt. Stengiasi užsisegti ir atsisegti sagas, bando raišioti raištelius. Žirklėmis bando kirpti, plėšo, glamžo popierių. Pagal suaugusiojo pavyzdį iš plastilino lipdo kamuoliukus,</p>

	<p>lazdeles, riestainiukus. Piešia flomasteriais, kreidelėmis, pieštuku, tapo teptuku, pirštais. Iš kelių dalių sudeda paveikslėlius. Naudojasi žaisliniais darbo įrankiais. Bando pats apsiauti, apsivilkti. Pratinasi nusiplauti ir nusišluostyti rankas, valgydamas stengiasi pats laikyti šaukštą, šakutę.</p>
<p>➤ Žaidimas</p>	<p>Žaidžia vienas, šalia kitų, mokosi žaisti su kitu vaiku. Dalijasi žaislais. Žaidžiant siužetinius žaidimus kartais panaudoja statinius iš statybinės medžiagos. Savarankiškai bando dėlioti nedideles dėliones, žaidžia muzikinius žaidimus. Žaisdamas bando atlikti tam tikrą vaidmenį, mokosi žaisti su lėle: aprenkia, maitina, migdo, liūliuoja. Lėlę naudoja vietoj žaidimo partnerio, žaisliukus paverčia veikiančiais personažais. Kai kuriuos daiktus naudoja kaip pakaitalus. Mėgdžioja suaugusiųjų veiksmus ir elgesį. Žaisdamas atlieka suaugusiųjų pavidimus, įtraukia jį į savo žaidimus. Padeda suaugusiajam tvarkyti žaislus.</p>
<p>➤ Meninė veikla</p>	<p>Reaguoja į įvairaus pobūdžio muziką, klausosi muzikos kūrinėlių, niūniuoja daineles. Atlieka ritminius judesius pagal muziką. Balsu išreiškia įvairius garsus. Liūliuoja lėlę. Skatinamas pagal muziką trepsi, beldžia, ploja rankomis, skambina skambučiais, varpeliais, barškina barškučiais. Mėgdžioja įvairius gamtos ir gyvūnų garsus ir judesius. Stebi vyresniųjų vaikų koncertus, vaidinimus, TV laidas,</p>

	<p>dalyvauja šventinių rytmečių programėlėse. Varto knygelių iliustracijas, paveikslėlius. Naudoja įvairias spalvas piešdamas. Bando piešti taškus, linijas, apskritimus, sujungti juos. Piešia dažniausiai spontaniškai, be išankstinio tikslo. Pasako, ką nupiešė, skatinamas rodo savo darbelį kitiems, džiaugiasi savo kūryba. Kartais bando žaisti nupieštu piešiniu, sudėti iš figūrėlių vaizdelius.</p>
--	--

Ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymo metodai, būdai ir priemonės

Kad vaiko pažinimas galėtų sparčiai vystytis, mažyliui būtini žaislai, daiktai, įspūdžiai. Jis turi matyti, girdėti, liesti, uostyti ir skanauti.

Saugi ir vaikų reikmėms pritaikyta aplinka padeda jiems tenkinti savo poreikius bei lavinti ir tobulinti įgytus pirmuosius įgūdžius. Tinkama, į vaiką orientuota aplinka, skatina vaiką pažinti save ir kitus, įgyti pasitikėjimą savo jėgomis, savarankiškai veikti, bandyti, kurti. Aplinka stimuliuoja aktyvią vaikų veiklą. Ji privalo taip sutvarkyti aplinką, kad ji būtų tarsi laboratorija, kur vaikas galėtų tapti “tyrinėtoju, dailininku, draugu arba mokslininku”. Ji turi parūpinti priemonių, skatinančių kūrybingai ir nuolat eksperimentuoti, ieškoti sprendimų ir įdomios patirties. Vaikai grupėje randa tokių žaislų ir daiktų, kurie skatina imitacinius, reprezentacinius bei kūrybinius žaidimus (puodeliai, lėkštutės, lėlės, maisto produktų muliažai, skarelės ir t.t.) taip pat randa priemonių, kurios padeda lavinti jutimus. Auklėtoja emociškai palaiko vaikų veiklą, pagiria, kartu pasidžiaugia.

Kuo turtingiausia aplinka, tuo palankesnės sąlygos vaikų kalbos raidai. Pagrindinis kalbos ugdymo metodas šiame amžiuje yra kasdienis bendravimas įvairios veiklos metu. Auklėtoja atsižvelgia į vaikų sumanymus, bendrauja su jais individualiai ir su maža grupele, bendradarbiauja įvairioje vaikų veikloje, stebi, bei klausosi jų pasakojimų, išgyvenimų, klausinėja vaikus ir atsakinėja į jų klausimus. Ugdant vaikų kalbą vyrauja žaismės principas: vaikai yra skatinami visaip tirti, “bandyti” kalbą, natūraliai siejami kalba, judesys ir muzika. Bendraujant su kiekvienu atskirai ir visais, tarp auklėtojos ir vaikų susikuria subtili pusiausvyra, kuri padeda lavinti kalbą.

Savarankiškai ar su suaugusiojo pagalba veikdamas tokioje aplinkoje, vaikas įgyja daug naudingų žinių. Vienas iš svarbių patirties kaupimo būdų – stebėjimas ir mėgdžiojimas. Iš pradžių vaikas tik stebi, paskui kartoja žodžius, judesius, veiksmus ir t.t.

Vėliau veiksmą pritaiko kitomis aplinkybėmis su kitais žaislais ar daiktais, juos pertvarko, keičia. Kitas patirties kaupimo būdas yra tyrinėjimas, eksperimentavimas. Vaikai išbando įvairius veikimo būdus su žaislais ar daiktais, tyrinėja savo kūną. Netrukus vaikai įsigudrina atlikti veiksmą, jau prognozuodamas pasekmę ir rezultatą. Visi išvardyti būdai rodo didžiulį paties vaiko aktyvumą pažįstant pasaulį. O svarbiausia yra tai, kad vaikas turi jaustis laisvai ir natūraliai palankioje, pasitikėjimo kupinoje psichologinėje atmosferoje.

IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ UGDYMAS

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

Esminiai gebėjimai	Vaiko veiksenos
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žinoti svarbią asmeninę informaciją ir gebėti pasakyti ją kitiems. 	<p>Vaikas žino ir pasako savo vardą, amžių, bando pasakyti, kur gyvena, susipažįsta su savo miestu, gatve, įsimena ir stengiasi pasakyti savo adresą, piešia savo namus ir šeimą, išvardija savo šeimos narius, papasakoja apie savo draugus, mėgstamiausią žaislą, veiklą ir t.t. Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. Pasako kaip jaučiasi, ko nori, geba išreikšti savo nuotaiką ir jausmus kalba, mimika, gestais.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Domėjimasis kitais, gebėjimas juos suprasti ir padėti. 	<p>Vaikas mokosi perprasti suaugusiųjų ir vaikų mimiką, gestus, emocinį intonacinį atspalvį, nujauti kito emocinę būseną, išvelgti kito ketinimus ir norus; pratinasi bendrauti ir bendradarbiauti su kitais, geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla. Atlieka bendrus darbelius, vaidina, inscenizuoja drauge su kitais, stengiasi gerbti kitų nuomonę; žaisdamas, siūlo sprendimus, derina veiksmus, tariasi dėl taisyklių; stebi, tyrinėja, apmąsto, vaizduoja, komentuoja vaikų grupės, šeimos, bendruomenės gyvenimą. Stebėdamas suaugusiųjų veiksmus, išbando naujus veikimo bei elgesio būdus; domisi kitų gyvenimu ir elgesiu, padeda kitiems ką nors atlikti.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gebėjimas elgtis savarankiškai, suprantant, kas yra gerai, o kas blogai. 	<p>Skatinamas vaikas tausoja savo ir kitų daiktus, rūbelius; klausosi skaitomų kūrinėlių, analizuoja gerus ir blogus poelgius, vertina</p>

	<p>veikėjus. Skatinamas ir siekdamas kitų pavyzdžiu stengiasi mandagiai bendrauti su kitais. Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisėkus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio, jį provokojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Kuria elgesio taisykles, stengiasi tesėti duotą žodį, atlieka įsipareigojimus, stengiasi riboti kai kuriuos savo norus ir įgeidžius, dalijasi daiktais ir žaislais, bando valdyti savo emocijas, mokosi taikiai išspręsti konfliktą.</p> <p>Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų.</p>
<p>➤ Gebėjimas orientuotis ir tinkamai elgtis įvairioje socialinėje aplinkoje ar situacijoje.</p>	<p>Su suaugusiais lankosi įvairiose instancijose ir įgytas žinias, patirtus išpūdžius pritaiko žaisdamas vaidmeninius žaidimus “Šeima”, “Parduotuvė”, “Ligoninė” ir kt. Mokosi apibūdinti profesijas ir darbo įrankius. Dalyvauja organizuojant įvairias tradicines ir kalendorines šventes, susipažįsta su kai kuriais papročiais, su tautiniais simboliais, puošiasi ir ruošia aplinką šventei. Lankosi miesto kultūros namuose, mugėse, stebi ir dalyvauja rengiamuose spektakliuose, parodose, koncertuose.</p>
<p>➤ Noras saugoti gamtą, tvarkyti aplinką.</p>	<p>Vaikas stebi, rūpinasi augalais grupėje ir aikštelėje, kabina ir prižiūri lesyklėles; pasivaikščiojimo metu domisi ir stebi paukščius, vabzdžius, naminius gyvūnus. Su grupe apsilanko miške, parke, prie upelio, pievoje, stebi gyvąją ir negyvąją gamtą,</p>

	aptaria tinkamą elgesį gamtoje, dalyvauja gamtosaugos akcijose ir projektuose.
--	--

Ugdymo metodai, būdai ir priemonės

Be abejo pagrindinis socialinės kultūrinės aplinkos šaltinis yra natūrali šeimos, bendraamžių grupės, vietinės bendruomenės aplinka. Socialiniams gebėjimams ugdyti ir ugdytis auklėtoja grupėje parūpina priemonių, padedančių pažinti save, žmogų, jo santykius su kitais žmonėmis ir gamta. Grupės aplinkoje greta kitų panaudojami vaiko šeimos ir vietinės bendruomenės ypatumus atspindintys žaislai, veiklos priemonės, meno kūriniai, kitos kultūros vertybės. Kartu su vaiku ji apžiūrinėja enciklopedijas, fotoalbumus, paveikslėlius, skaito ir atsakinėja į vaikų klausimus, organizuoja diskusijas, “minčių lietu”, pokalbius ir pan.

Vaikų grupėje kuriamas saugus, demokratiškas, taikaus bendravimo ir bendradarbiavimo klimatas, palaikomas ir puoselėjamas pasitikėjimo, abipusio supratimo, pagarbos ir paramos, keitimosi patirtimi ryšys. Bendraudama ir bendradarbiaudama su vaiku auklėtoja skatina jo pasitikėjimą savimi ir tinkamą bendravimą su kitais.

Natūraliu elgesiu ir specialiai paryškindama auklėtoja modeliuoja, kaip bendrauti, tartis, aiškintis, reikšti ir ginti savo nuomonę, teises, kaip priimti ir gerbti kito jausmus ir idėjas, prisiimti atsakomybę, atlikti pareigas, užjausti, paguosti, padėti. Dirbant individualiai ar mažomis grupelėmis socialinių gebėjimų ugdymui yra panaudojamos netikėtos ar specialiai sukurtos situacijos. Tėvai yra taip pat skatinami dalyvauti ugdymo procese, kad vaikas turėtų galimybę mokytis iš jų patirties.

Vaikams darželyje yra organizuojamos įvairios pažintinės ir pramoginio pobūdžio išvykos, ekskursijos, kalendorinės ir tradicinės šventės bei pramogos, kurios padeda formuoti vaikų socialiniams įgūdžiams. Ugdant socialinę kompetenciją auklėtoja taiko ir terapinį ugdymą, t.y. pasiūlo vaikams įvairias atsipalaidavimo pertraukėles, relaksacijos pratimus pagal muziką ir t.t.

SVEIKATOS SAUGOJIMO IR STIPRINIMO KOMPETENCIJA

Esminiai gebėjimai	Vaiko veiksenos
<p>➤ Gebėjimas saugiai judėti.</p>	<p>Laisvai eina, bėgioja, orientuojasi erdvėje, šliaužioja, ropoja, bėga nuo gaudančiojo, įveikia įvairias kliūtis, laipioja kopėtėlėmis, gimnastikos sienele, nušoka nuo nedidelio paaukštinimo, derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors kirpdamas. Pagal muziką bando keisti judesių tempą ir ritmą, mokosi mesti ir sugauti kamuolį, atmušti nuo žemės, valdyti kojomis. Žaidžia organizuotus ir neorganizuotus judriuosius žaidimus. Važinėja dviratukais, paspirtukais. Žiemą žaidžia sniego gniūžtėmis, važinėja rogutėmis, slidinėja.</p>
<p>➤ Gebėjimas savarankiškai atlikti asmens higienos veiksmus.</p>	<p>Savarankiškai ir tvarkingai stengiasi nusiprausti, valyti dantis, susišukuoti, nusivalyti nosį, apsirengti, nusirengti, apsiauti, nusiauti batus ir pan. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą - kurio vartojimą reikėtų riboti. savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą. Valgant pradeda taisyklingai sėdėti, naudotis stalo įrankiais, servėtele. Bando sulankstyti, gražiai pakabinti, sudėti į spintelę savo rubelius. Tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai.</p>
<p>➤ Gebėjimas išlaikyti psichinę ir emocinę savijautą.</p>	<p>Laikosi susitarimų, taisyklių; aptaria arba pasidalija savo žiniomis apie tai, ko reikėtų vengti: pavojingų vietų, pavojingo elgesio ir</p>

	<p>t.t. Bando valdyti emocijas, atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. Džiaugiasi savo ir kartu su kitais teigiamais veiklos rezultatais, bendraudamas su vaikais bando taikiai spręsti konfliktus. Pradedą kalbėtis apie jausmus su kitais - pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia. Geranoriškai stengiasi kitam padėti. Pasirenka vietą, kur gali atsipalaidoti, klausosi tylos, gamtos garsų, muzikos, varto knygas, rašo laišką, prisiglaudžia prie draugo ar suaugusiojo. Vienas kitam atlieka lengvą masažą pagal muziką ar eilėrašį.</p>
<p>➤ Noras sveikai ir saugiai gyventi.</p>	<p>Mokosi taisyklingai stovėti, sėdėti, vaikščioti, kvėpuoti. Supranta švaros, gryno oro, fizinio aktyvumo poveikį sveikatai ir stengiasi taip gyventi. Valgo šviežius vaisius, daržoves, dalijasi žiniomis apie sveiką maistą. Mankština, sportuoja, žaidžia judriuosius žaidimus. Susipažįsta su saugaus eismo taisyklių pradmenimis, bando atpažinti kai kuriuos kelio ženklus, žino šviesoforo spalvas ir jų reikšmę. Skatinamas vaikas pratina ir stengiasi saugiai judėti darželio teritorijoje ir už jos ribų. Žino kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus.</p>

Ugdymo metodai, būdai ir priemonės

Pagrindinės organizuotos sveikatos saugojimo ir stiprinimo formos vaikų darželyje yra ryto mankšta ir kūno kultūros valandėlės. Ryto mankšta yra pravedama kiekvieną dieną salėje arba lauke, o kūno kultūros valandėlės yra organizuojamos 2 kartus per savaitę. Su vaikais, turinčiais pėdos skliauto defektą, papildomai atliekami plokščiapėdystės korekcijos pratimai. Auklėtoja įvairina kūno kultūros ugdymo būdus, ypač dažnai taikydama judriuosius, sportinius ir

tradicinius žaidimus, išraišką ir saviraišką judesiu, kūrybinę improvizaciją. Kūno kultūra yra neatsiejama nuo muzikos, vaidybos, žaidimo ir darbo veiklos.

Grupėje kaip ir salėje auklėtoja sudaro saugią ir palankią aplinką, aprūpina vaikus priemonėmis, kurios padeda vaikui patenkinti poreikį judėti. Atsižvelgiant į vaikų savijautą ir poreikius yra kaitaliojama aktyvi ir rami veikla, dinaminė ir statinė veikla, fizinis krūvis ir atsipalaidavimas. Darželyje vaikams yra rengiamos sporto pramogos, sporto šventės, skatinančios fizinį pasitenkinimą ir gerą emocinę savijautą, organizuojamos tolimosios išvykos, sveikatingumo dienos.

Ryto rate, individualių ir grupinių pokalbių metu auklėtoja netiesiogiai per žaidimus ugdo vaikų savisaugos įgūdžius, plečia vaikų suvokimą apie sveikatos priežiūrą ir stiprinimą. Vaikai kiek galima daugiau juda ir žaidžia lauke, grūdinasi ore, saulėje. Dalindamiesi patirtimi ir sekdami pedagogo pavyzdžiu vaikai įpranta laikytis higienos reikalavimų. Bendraujant ir bendradarbiaujant su auklėtoja ir kitais vaikais, ikimokyklinukas įgyja žinių apie sveiką gyvenimą ir saugų elgesį namuose, grupėje, aikštelėje ar gatvėje.

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

Esminiai gebėjimai	Vaiko veiksenos
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gebėjimas stebėti, suvokti, įsiminti. 	<p>Domisi savimi, suaugusiųjų gyvenimu, atkuria ir modeliuoja jį žaisdamas. Bando atpažinti savo miesto gatves, sugalvoti arba sužinoti jų pavadinimus, pasakoja apie tėvų darbovietes ir profesijas, žino ir stengiasi taupyti vandenį, popierių, neteršti gamtos. Stebi gamtą, žymi oro temperatūrą ir kitus sezoninius pokyčius gamtos kalendoriuje. Bando apibūdinti kai kuriuos gyvosios ir negyvosios gamtos objektus ir reiškinius, artimiausioje aplinkoje esančius gyvūnus ir augalus, laiką, erdvę, daiktus joje, jų formą, dydį, kiekį. Supranta žmogaus globos svarbą augalijai ir gyvūnijai.</p> <p>Bando rūšiuoti atliekas. Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Domėjimasis viskuo, kas supa. ➤ Domėjimasis žmonių gyvenimo būdu, jo kaita mūsų ir kitose šalyse. ➤ Domėjimasis aktualiais visuomeninio gyvenimo įvykiais. 	<p>Stebi ir klausinėja apie savo šeimą, mokyklą, savo miestą, Lietuvą ir kt. Stebi šeimos narių darbą, pasiūlo savo pagalbą, susikaupia prieš atlikdamas užduotį, įdėmiai klausosi pasakojimų, įrašų, aiškinimų. Stebi pokyčius gamtoje, renka gamtinę medžiagą, sodina ir prižiūri augalus. Varto knygas, enciklopedijas, nuotraukų albumus, apžiūrinėja žurnalus, laikraščius, TV laidas.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gebėjimas spręsti problemas, kritiškai mąstyti. 	<p>Klausinėja, lygina, analizuoja, įvertina, aiškinasi, ieško informacijos, įsidėmi faktus, savaip apmąsto, skiria realybę nuo prasimanymo, fantazijos. Pradedą suvokti vaizdžius modelius: maketą, schemą,</p>

	<p>planą, žemėlapi. Bando pritaikyti keletą būdų vienos naujos problemos sprendimui, daryti išvadas, būdingas jo gyvenimo patirčiai, numatyti pasekmes. Skiria gėrį nuo blogio, tvarką nuo betvarkės, atskiria, kas gražu, kas ne, argumentuoja. Lygina daiktus, daiktų grupes pagal kiekį, pradeda vartoti sąvokas “mažiau, daugiau”, “tiek pat” ir kt.</p>
<p>➤ Gebėjimas eksperimentuoti, tyrinėti.</p>	<p>Stebi artimiausią aplinką, grožisi gamta, skaičiuoja, matuoja, lygina, grupuoja, dėlioja paveikslėlius, vaizduojančius žinomo augalo ar gyvūno gyvenimo ciklą. Smalsauja, klausinėja, gudrauja, svarsto, kelia elementarias hipotezes ir jas tikrina. Eksperimentuoja su vandeniu, smėliu, skiedžia dažus vandenyje, tirpdo druską, cukrų. Daigina, sodina augalus, stebi, prižiūri, pamerkia šakeles ir stebi, kaip skleidžiasi pumpurai ir t.t. eksperimentų rezultatus vaizduoja piešiniu, ženklina sugalvotais simboliais, skaitmenimis, atlieka bandymus su įvairiais daiktais. Liečiant rankomis, bando atpažinti ir atskirti įvairaus dydžio, formos, sunkumo daiktus, apibūdinti jų savybes, ragauja ir mokosi skirti skonį, uosto gėles, vaisius ir kt., bando apibūdinti kvapus.</p>

Ugdymo metodai, būdai ir priemonės

Tinkamai įrengta aplinka skatina sudėtingesnius žaidimus, plečia akiratį bei formuoja socialinius įgūdžius. Darželyje yra sudaromos tokios sąlygos, kad vaikai galėtų savarankiškai tyrinėti, aktyviai veikti, bandyti, ieškoti ir atrasti. Grupė yra suskirstyta erdvėmis, kur vaikai su pedagogu ar be jo pagalbos galėtų lavinti savo mąstymą, atmintį, ugdytis suvokimą ir kalbą. Tose erdvėse vaikas randa įvairių priemonių skaičiavimui, lyginimui, aplinkos pažinimui ir pan.

Įgyvendindama ugdymo uždavinius auklėtoja vaikų dėmesį dažniausiai patraukia savo pavyzdžiu, nauja priemone ar idėja, vėliau palikdama vietos laisviems vaikų veiksams ir sprendimams.

Taikydamas pagalbos – paramos metodą pedagogas skatina vaikus stebėti įvairius daiktus, reiškinius, juos apibūdinti, palyginti ir t.t. Pedagogas ne tik atsako į vaikų klausimus, bet ir paskatina ieškoti informacijos enciklopedijose, knygose. Bendraudami tarpusavyje vaikai mokosi ieškoti įvairių sprendimo būdų, o kartu su pedagogu vertina, analizuoja, grupuoja ir klasifikuoja, daro išvadas po eksperimentavimo ar tyrinėjimo.

Labai svarbūs vaiko pažinimui yra laisvi pokalbiai. Vaikų pokalbiams reikia medžiagos, naujų vaiko patyrimų, įgytų stebint tą aplinką, su kuria vaikas susiduria. Ta medžiaga yra gaunama ekskursijos metu. Be ekskursijų vaiko vaizdinius daro aiškesnius, apylinkės gyvenimo stebėjimas, augalų bei gyvūnėlių globa, pasivaikščiojimai, paveikslų žiūrėjimas ir kt. Skatinant vaikų smalsumą, klausinėjimą, keitimąsi patirtimi, jiems pasiūloma įdomių stebėjimų, įvairaus darbo gamtoje ar grupėje, netikėtų darbelių iš gamtinės medžiagos, įdomių temų. Bendradarbiaudama su vaikais auklėtoja padeda jiems kurti gerai suvokiamus vaizdinius modelius: metų ratą, augalo, gyvūno ar žmogaus gyvenimo liniją ir pan. Reikėtų nepamiršti, kad pažintinės kompetencijos ugdymo uždaviniai yra glaudžiai siejami ir su kitomis vaiko veiklomis.

KOMUNIKACINĖ KOMPETENCIJA

Esminiai gebėjimai	Vaiko veiksenos
<p>➤ Gebėjimas klausytis.</p>	<p>Vaikas klausosi draugų ir suaugusiųjų pasakojimų, pokalbių, skaitomų grožinės ir pažintinės literatūros kūrinių, sekamų pasakų, eileraščių, patarlių, greitakalbių, audio įrašų, muzikinių ir gamtos garsų, radijo ir TV laidų. Supranta žodžių reikšmę, klausimų esmę, atsako į klausimus, pakartoja tai, ką išgirdo, sukaupia dėmesį, nepertraukia kito. Žaidžia didaktinius žaidimus, ugdančius gebėjimą skirti garsus žodžiuose, sujungia garsus. Skiemenuodamas atlieka įvairius judesius pagal skiemenų kiekį. Taisyklingai ir aiškiai taria daugumą gimtosios kalbos garsų. Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę.</p>
<p>➤ Gebėjimas pasakoti.</p>	<p>Įvardija gerai pažįstamų daiktų, žmonių, gamtos reiškinių, gyvūnų ir augalų pavadinimus, apibūdina žaislus, daiktus, reiškinius. Atsakinėja į klausimus, atpasakoja girdėtą informaciją, keičia girdėto kūrinio turinį, varto knygas, seka pasakas, papasakoja apie tai, ką matė, girdėjo, lietė, uostė, ragavo ir veikė, komentuoja, ką nupiešė, sukonstravo, ką žaidžia, ką daro ir t.t. Vaikas dalijasi savo patirtimi, įspūdžiais, kuria naujus žodžius, eileraščius, pasakojimus, pasakoja pagal paveikslėlius, apie žaistus kompiuterinius žaidimus, fantazuoja, žaidžia žodžiais. Pasakodamas</p>

	<p>keičia mimiką, balso tembrą, intonaciją. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius ir kt.)</p>
<p>➤ Gebėjimas bendrauti.</p>	<p>Žaisdamas kalbasi pats su savimi, užkalbina kitą, paprašo pagalbos, pasiūlo ką nors veikti, gerbia kito nuomonę, nesutinka, paprašo pakartoti, jeigu nesuprato, daro savo pastabas, klausinėja, svarsto, diskutuoja. Žaisdami tarpusavyje bendrauja lietuvių, lenkų ir rusų kalba. Mandagiai kreipiasi į suaugusįjį, į draugus. Naudoja įvairių tipų sakinius, vartoja daug mažybinių maloninių žodžių, derina giminę, technologinius terminus (pelė, mikrofonas, klaviatūra ir kt.) ir t.t. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju.</p>
<p>➤ Domėjimasis knygomis.</p>	<p>Varto, žiūrinėja knygas, aptarinėja iliustracijas, klausosi skaitomų kūrinių. Lankosi su suaugusiais bibliotekoje, knygyne. Suaugusiojo pagalba „remontuoja“ knygutes. Pats gamina knygas, apipavidalina viršelį, piešia iliustracijas, žaidžia „Biblioteką“. Skiria išmonę nuo realybės, vertina veikėjus, turi mėgstamus kūrinius, knygas, argumentuoja savo pasirinkimą. Gerbia ir tausoja knygas. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba.</p>
<p>➤ Domėjimasis skaityti ir rašyti.</p>	<p>Stebi kaip rašo arba spausdina kompiuteriu kiti. Imituoja skaitymą ir rašymą, kopijuoja raides, savo vardą, naudoja trafaretus, piešia ornamentus, įvairius rašymo elementus ant sniego, smėlio, sienos, lentos, stiklo, medžiagos, popieriaus, domisi galimybe ir bando rašyti planšetiniu kompiuteriu, spalvina, sujungia taškelius, apvedžioja pagal</p>

	<p>punktyrinę liniją; gamina sveikinimo atvirukus, knygutes, pildo kalendorių; „ilustruoja” pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus. Knygose, žurnaluose ir laikraščiuose atpažįsta skaičius, raides ir kitus simbolius. Savo mintis, patirtį reiškia piešimu, ženklais, raidėmis, žodžiais. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.) Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį.</p>
<p>➤ Gebėjimas inscenizuoti, vaidinti.</p>	<p>Deklamuoja eilėraščius su mimika, intonacija, sako greitakalbes, moka patarlių, priežodžių, skaičiuočių, mįslių. Seka pasakas, dainuoja lenkų ir lietuvių liaudies ir kitas dainas. Vaidina trumpas sceneles su žodžiais, be žodžių, pavieniui, su partneriu ir su draugais. Inscenizuoja pasakas, situacijas, ruošia vaidinimus įvairioms šventėms. Įvertina veikėjus ir jų poelgius, dalijasi įspūdžiais apie stebėtus vaidinimus ar spektaklius, komentuoja padavimus, apsakymus, matytus per įvairias skaitmenines laikmenas (DVD, CD, TV). Supranta sudėtingesnio turinio tekstus.</p>

Ugdymo metodai, būdai ir priemonės

Ugdant vaikų komunikacinius gebėjimus be galo svarbu sukurti tokią ugdomąją aplinką, kad vaikai galėtų natūraliai bendrauti. Tą aplinką pedagogas nuolat modeliuoja, keičia, turtina ir atnaujina. Pedagogas sukuria grupėje tokį mikroklimatą, kuris leidžia vaikams rinktis norimą veiklą, vietą, žaidimo partnerius. Tai suteikia vaikų bendravimui laisvumo ir natūralumo.

Svarbu vaidmenį vaikų komunikacinių gebėjimų ugdyme grupėje turi ir specialiai sukurtas knygų kampelis. Pedagogas skaito vaikams įvairius grožinės ir pažintinės literatūros kūrinius,

moko deklamuoti, skatina vaikus pasakoti, atsakinėti į klausimus, atpasakoti girdėtą kūrinį, sukurti dveilį ar ketureilį ir t.t. Komunikacijai ugdyti labai tinka ir laisvi pokalbiai, kuriems be abejo reikia vis naujos medžiagos, naujų patyrimų. O naujus įspūdžius, naujas temas vaikų pokalbiams teikia pasivaikščiojimai ir išvykos. Vaikai pasakoja savo išgyvenimus, dalijasi patirtais įspūdžiais su kitais ryto rate, kalbant su draugu ar su pedagogu.

Bendraudamas su vaiku pedagogas ugdo vaiko kalbos kultūrą ir formuoja mandagaus bendravimo įgūdžius. Pedagogas kalba yra pavyzdys ir modelis, todėl ji turi būti aiški, taisyklinga, turtinga ir vaizdinga. Savaimė aišku, kad ugdant vaiko kalbą turi vyrauti žaismės principas. Pedagogas sukuria sąlygas vaiko kalbiniam žaidimams ir kūrybinei kalbinei raiškai. Be to vaikų kalbos ugdymas yra neatsiejamas nuo kitos vaiko veiklos.

MENINĖ KOMPETENCIJA

Esminiai gebėjimai	Vaiko veiksenos
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gebėjimas laisvai, spontaniškai reikšti savo nuotaiką meninės raiškos priemonėmis. 	<p>Piešia ką mato, ką žino, kuo domisi. Išreiškia įspūdžius, sumanymus, naudodamas kreideles, pieštukus, flomasterius, akvarelę ir kt.; daro antspaudus, štampuoja kamščiais, pirštais ir t.t.; lipdo iš molio, plastelino, sūrios tešlos. Konstruoja iš gamtinės, smulkios ir stambios statybinės medžiagos, veria karoliukus. Intuityviai naudoja liniją, dėmę, spalvą, formą. Plėšo, lanksto, klijuoja, kerpa, kuria aplikacijas, naudoja siūlus, audinius, džiovintus augalus ir kt. Išbando įvairias dailės technikas, atlieka darbelius skambant muzikai. Gamina kaukes ir vaidina su jomis. Kuria darbelius grupelėmis, pavieniui. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis, naudojant „Šviesos stalą“.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gebėjimas dalytis meninės ir estetiškos patirties įspūdžiais. 	<p>Stebi aplinką, paveikslus, meno kūrinius, grožisi savo ir kitų kūryba, domisi kito idėjomis; lankosi parodose, mugėse, patys ruošia darbelius parodoms, puošia savo grupę. Vertina kas gražu, kas ne.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gebėjimas dainuoti. 	<p>Vaikas dainuoja laisvai įvairioje veikloje, su akomponementu ir be jo, skambant įrašui, individualiai ir su grupe, rengia koncertus. Dalyvauja įvairiuose renginiuose, klausosi dainuojančių, intonuoja žaidimus, dainuoja vardą, eilėraščius, kuria pasakojimus, įterpiančias žinomas dainas. Žaidžia muzikinius žaidimus. Mėgdžioja įvairius gamtos garsus.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gebėjimas groti ir kurti. 	<p>Skiria kai kuriuos muzikinius instrumentus ir</p>

	<p>jų garsus. Groja, imituoja, eksperimentuoja su muzikiniais instrumentais, skambančiais daiktais, kuria ritminius motyvus, patys gamina paprastus muzikinius instrumentus. Pritaiko gamtos ir buitinius daiktus garso ir ritmo išgavimui. Pritaria dainoms, šokiams su barškučiu, bugnu ir t.t.</p>
<p>➤ Apibūdina ir vertina klausomą bei atliekamą muziką.</p>	<p>Vaikas klausydamasis muzikos kūrinio, skiria tempą (lėtas, greitas), dinamiką (tyliai, garsiai), tembrą (storai, plonai), nuotaiką (linksma, liūdna) ir t.t. Atpažįsta girdėtus kūrinius, klausosi natūralių gamtos ir žmogaus skleidžiamų muzikinių ir nemuzikinių garsų (vėjo ūžavimas, lapų šnarėjimas ir kt.), įsiklauso į tylą. Skambančią muziką perteikia spalvomis, kūno judesiais, žodžiais.</p>
<p>➤ Gebėjimas šokti.</p>	<p>Išlaiko pusiausvyrą, šoka pavieniui, poroje, eina rateliu, žaidžia muzikinius žaidimus, imituoja gyvūnų judesius, perteikia įvairius darbo veiksmus. Šokdamas jaučia kryptį, reaguoja į tempą, ritmą, nuotaiką, pastebi pokyčius. Kuria savo šokių judesius.</p>
<p>➤ Gebėjimas inscenizuoti, vaidinti.</p>	<p>Išraiškingai deklamuoja, seka pasakas, pasakoja, garsais ir gestais mėgdžioja įvairius gyvūnus, vaizduoja situacijas pantomima, vaidina trumpas sceneles su žodžiais, be žodžių. Atkuria vaidmeniniuose žaidimuose stipriausius išgyvenimus. Stebi, dalyvauja lėlių, šėšėlių, stalo ir kitų teatrų vaidinimuose, gamina teatralizavimo simbolius.</p>

Ugdymo metodai, būdai ir priemonės

Kuriama jiems patraukli, estetiška ir funkcionali grupės aplinka – parenkamas vaikų gyvenimo ritmą ir ugdymo situaciją atitinkantis muzikos fonas, kuriama vaikų ir menininkų darbais praturtinta, skoninga, neperkrauta grupės erdvė. Vaikams sudaromos galimybės kaupti įspūdžius, vaizdinius, meninę patirtį, kuriamos vaikui įdomios situacijos ir t.t.

Muzikinis ugdymas vyksta naudojant įvairias muzikinės veiklos formas. Tai muzikinė veikla salėje, bendra grupės ar individuali muzikinė veikla, savarankiškas muzikavimas, muzikavimo įtraukimas į kitą vaikų veiklą, dalyvavimas mieste, darželio, kitų ugdymo institucijų vaikų ir suaugusiųjų renginiuose. Muzikos užsiėmimų metu ypač svarbūs liaudies žaidimai, rateliai ir spontaniški šokiai. Žaisdami kalendorinius žaidimus, eidami ratelius, šokdami tradicinius etninius šokius, vaikai susipažįsta su praeities papročiais, darbo veiksmiais. Paprastais rateliais, muzikiniais žaidimais ir šokiais praturtinami spektakliai, šventės ir vakaronės.

Ugdant vaikų vaidybinius gebėjimus, labai tinka vaidybinės improvizacijos pagal trumpas literatūrines pasakaites bei smulkiąją tautosaką. Kuriant vaidybos aplinką, vaikai kartu su auklėtoja naudoja dekoracijų detales, tikrus daiktus ir jų pakaitalus.

Ugdydama vaikų meninius gebėjimus, auklėtoja vaikui yra pavyzdys, draugas, patarėjas, ir partneris. Juk kartu su vaiku ji improvizuoja, dainuoja, šoka, vaidina - tokiu būdu sukurdamą laisvą, pasitikėjimu pagrįstą atmosferą. Auklėtoja vaikų tyrinėjimui siūlo patrauklią, neišbandytą kūrybinio darbėlio idėją arba naują raiškos būdą, dar neišbandytas priemones ir medžiagas. Ikimokyklinėje grupėje pasitikima vaiko saviraiškos ir kūrybos galiomis, rodoma pagarba ir pritarimas, gėrimasi meninės raiškos procesu ir rezultatais.

Meninė veikla suprantama kaip bendravimas – kuriami bendri meniniai projektai, bendri dailės darbai, skatinamas grupinis muzikavimas, atlikėjo ir žiūrovo bendravimas. Planuojant, aiškinant, apibūdinant sumanymą, šnekantis, tariantis, išsakant mintis meninės raiškos metu arba pristatant savo, bei reaguojant į kitų kūrybą plėtojama vaiko kalba, kaupiamas meno žodynas.

UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Ikimokyklinio ugdymo rezultatas yra vaikų pasiekimai. Vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas ir apibendrinimas. Vertinimas turi būti atliekamas taip, kad garantuotų psichologinį saugumą, gerą vaiko savijautą, padėtų išgyventi sėkmės jausmą, motyvuotų ugdytis bei įveikti kliūtis.

Vertinimo tikslas – padėti auklėtojams ir kitiems ugdymo dalyviams tikslingai stebėti vaikų ugdymo(si) pasiekimus, pažangą, atpažinti jų ugdymo(si) poreikius, kuo kryptingiau pritaikant ikimokyklinio ugdymosi turinį vaikų grupei ir kiekvienam vaikui, garantuojant ugdymo(si) prieinamumą ir kokybę, užtikrinant tęstinumą bei dermę tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų.

Vienas svarbiausių šaltinių planuojant ugdomąją veiklą ir jos pateikimą vaikams yra geras vaikų pažinimas. Stebėdamos vaikus ir bendraudamos su šeimomis, auklėtojos sužino, kokie yra vaikų pomėgiai, geriau ar menčiau išsivystę gebėjimai, atskleidžia vaikų pastangas. Tai padeda nustatyti ugdymo uždavinius, kiekvienam vaikui individualiai ir suteikią galimybę sudaryti pogrupius iš vaikų su panašiais gebėjimais, kad niekas nesijaustų labai pranašus ar labai atsilikęs. Kiekvienu atveju, pateikiant užduotį, reikia žinoti ir tinkamai įvertinti vaiko socialinius, emocinius, pažintinius, komunikacinius įpročius, sveikatos būklę ir kitas vystimosi sferas. Kaip įsitikinti, ar programos turinys atitinka vaikų gebėjimus, reikmes. Visą tai išsiaiškina vaiko stebėjimo ir įvertinimo metu:

- Stebime vaiką įprastoje aplinkoje.
- Nesikišame į jo veiklą.
- Skiriame tam pakankamai laiko.
- Nedarome skubotų išvadų.
- Vaiką vertiname objektyviai.
- Fiksuojame visus vaiko veiksmus, kalbą, elgesį, mimiką, gestus.
- Nesikišame, netaisome atsakymų, nekomentuojame samprotavimų.
- Medžiagą apdorojame, klasifikuojame, palyginame su raidos orientyru, standartais ir atliekame objektyvias išvadas t.y. įvertinimus.

Galimi ir kiti raidos įvertinimo būdai: stebėjimo anketos, pokalbiai, interviu su vaikais. Vertinimą vykdo: dirbantys specialistai (logopedas), auklėtoja, kiti pedagogai, tėvai ir patys vaikai. Medžiaga konfidenciali, pateikiame, reikalui esant, tik tėvams ir spec. pedagogams. Jas auklėtoja naudoja ugdomosios veiklos planavimo reikmėms ir jos individualizavimui. Vaiko darbus, elgseną, išgyvenimus aptariame su pačiu vaiku individualiai.

Vaiko pasiekimų vertinimas - nuolatinis procesas, jis vyksta visus mokslo metus. Vertinimo rezultatai aptariami 1 kartą metuose pagal įstaigos vaikų ugdymo programoje pateiktas 5 kompetencijas. Pasiekimų apraše pateikiama aštuoniolika vaiko ugdimosi pasiekimų sričių.

Įvertinimo medžiaga laikoma individualiame vaiko aplanke kartu su kitais, jo raidą fiksuojančiais daiktais: dailės darbais, pasisakymu, samprotavimų užrašais, kalbos "perlais", nuotraukomis. Sukauptas aplankas perduodamas priešmokyklinio ugdymo pedagogui. Išvykstančiam iš lopšelio - darželio vaikui, aplankas atiduodamas tėvams.

VAIKO UGDYMO SI PASIEKIMŲ BEI PAŽANGOS VERTINIMO LENTELĖ

Šalčininkų r. Eišiškių lopšelis - darželis "Žiburėlis"

Vaiko vardas ir pavardė.....

Grupė.....

Vaiko amžius.....

Vertinimo data.....

Kompetencijos	Ugdymo sritis	Vaiko pasiekimų žingsniai						
		1	2	3	4	5	6	7
SOCIALINĖ	Emocijų suvokimas ir raiška							
	Savivoka ir savigarba							
	Santykiai su suaugusiais							
	Santykiai su bendraamžiais							
SVEIKATOS	Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai							
	Fizinis aktyvumas							
	Savireguliacija ir savikontrolė							
KOMUNIKAVIMO	Sakytinė kalba							
	Rašytinė kalba							
PAŽINIMO	Aplinkos pažinimas							
	Skaičiavimas ir matavimas							
	Tyrinėjimas							
	Mokėjimas mokytis							
	Iniciatyvumas ir atkaklumas							
	Problemų sprendimas							
MENINĖ	Estetinis suvokimas							
	Kūrybiškumas							
	Meninė raiška							

Mokytojas

.....

(parašas)

.....

(Vardas ir pavardė)

LITERATŪRA

1. Artyn vaiko. Knyga auklėtojoms, studentams, dėstytojams ir tėvams. 1-2 dalis. Vilnius: Polilogas, 1997-1998.
2. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Monkevičienė O. Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
3. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. Vilnius: švietimo aprūpinimo centras, 2003.
4. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. Vilnius: Leidybos centras, 1993.
5. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras, 2015.
6. Ikimokyklinukas. Individualaus darbo su specialiujų poreikių vaikais planavimas. Persvika, 1999.
7. Į vaiką orientuotas ugdymas nuo gimimo iki trejų metų. Knyga ugdytojams. Vilnius: Lietus, 2001.
8. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. Knyga auklėtojais. Vilnius: Lietus, 1997.
9. Į vaiką orientuotų klasių kūrimas. Knyga ugdytojams. Vilnius: Lietus, 1998.
10. Janušauskienė B., Lukaševičius L. Sveika gyvensena nuo vaikystės. UAB "Keturi spalvos", 1999.
11. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. LR įsakymu Nr. 1 - 983.
12. Lada - Grodzicka A. ABC... Program Wychowania przedszkolnego XXI wieku. Wydanie drugie. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, 2000.
13. Lietuvos Respublikos Konstitucija.
14. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 gegužės 10 d. įsakymas Nr. ISAK -814 "Lietuvos lenkų tautinės mažumos švietimo raidos strategija".
15. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. ISAK -1009 "Dėl švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. ISAK - 627 "Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo" pakeitimas.
16. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius. Švietimo aprūpinimo centras, 2006.
17. Monkevičienė O. Mano vaikai. Tėvų ir pedagogų knyga. Kaunas: Šviesa, 2003.
18. Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas. Metodinės rekomendacijos. Vilnius. Švietimo aprūpinimo centras, 2004.

19. Rauckis J., Drungilienė D. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa. Vilnius, 2003.
20. Staerfeldt E., Mathiasen Ch. R. Pedagogika ir demokratija. Ugdomojo darbo eksperimentai Lietuvos vaikų darželiuose. Vilnius: Aidai, 1999.
21. Sutrikusios raidos vaikų ikimokyklinio ugdymo gairės. (1-2 dalis). VSI Šiaulių universiteto leidykla, 2003.
22. Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos sprendimai ir Eišiškių l/d "Žiburėlis" nuostatai.
23. Šeibokienė G. Ikimokyklinis ugdymas: kur esame ir kur link eisime. Lietuvos vaikų darželis praeitis ir dabartis. Vilnius. Leidybos centras, 1999.
24. Ugdymas ir demokratijos kultūra. Ikimokyklinis amžius. Vilnius: Lietus, 1997.
25. Vaikų darželio programan "Verinėlis". Vilnius: Leidybos centas, 1993.
26. Vaikų sveikatos stiprinimas. Dabartis ir perspektyvos. Vilnius: Higienos institutas, 2000.
27. Vaikų teisės. nuostatų įgyvendinimas. Vilnius, 2002.
28. Verseckienė O., Marcinkas F. ir kt. Po tėviškės dangum. Etninio ugdymo gairės. Vilnius, 1997.